

Landskap: *Halland*Upptecknat av: *Bror Jansson*Härad: *Lök*Adress: *Skottorp*Socken: *Veinge*Berättat av: *Lars-Petter Svensson*Uppteckningsår: *1940*Född år *1863* i *Veinge*Uppteckningen rör *Julfirandet* sid *4*

L. u. F. 34.

Inöskottning -"- *6**Ädelåtare* -"- *7**Ria Staffen skä* -"- *8*

H. G. 3.

Böje-Bygges Anna -"- *9**Singångare* -"- *10**Fatten Finn* -"- *12**Springa från julot-**ten* -"- *13**Klok gubbe* -"- *13**Swartkonstbok.* -"- *13*

H. G. 18.

*Inöskottning**Skenar som vändasij,**då de lukta ny-**bakat bröd* -"- *14*

Skriv endast på denna sida!

Hoppbeckningen för	Havreodling	Sid. 14
	Killebergs visen	"- 15
	Anders Hansson i	
	Hallaryd	"- 16
	Sjötvspilling	"- 17
	Varulven	"- 17
	Skogsruan	"- 18
	Bergväsen	"- 18
	Skydd mot troll	"- 19
	Krigs böjarna	"- 19
	Maran	"- 20
	Ny bygge	"- 20
	Russe stenen i	
	Ekboord	"- 21
	Bort byting	"- 22
	Offerkrest	"- 23
	Malalaje	"- 24
	Medel mot mal	"- 24

Ums H. 16.

Ums H. 26.

H. G. 8
Ums H. 27.

Uppteckningen för Trälare-stuan sid 25²

Plorkning av gäss -- 26

H. G. 7.

Blåkulla köringor -- 27

Tiggarkor -- 28

Smörlycka -- 28

Hållabrosten -- 29

och Gövelsten -- 29

Gjer inne i stugan -- 30

Etn. I: 1.

Tranen och vår -

H. G. 14.

från dagen -- 31

Lägga sig i dagstjus -- 31

"

Kloka Skina -- 32

Bäckens värfen -- 33

H. G. 21.

Vätter -- 34

Varulven, okänd -- 34

3
Berättaren, Lars-Petter Svensson, är född i Ebbared i Veinge socken. Hans föräldrar hade ett hushåll där. I Ebbared funnas många gamla redvägar kvar i berättarens ungdom, och trakten var mycket rik på sägner och gamla traditioner. I sin ungdom lärde berätt. skomakaryrket och gick sedan omkring i stugorna och sydde. Berättaren var inte särskilt vidskäftig och satte ej too till gamla sägner men ändå hade han mycket i minnet. Vid sidan av skomakaryrket skatte berättaren ett såu stort lantbruk i Killeberg. Numera har han överlåtit lantbruket till en son.

En del av de uppt. sägnerna berättades av Lars P. Svenssons son, Rudolf Larsson.

Julfirandet.

Om jul brukade dom i Ebbared i
Veinge sorum be nabbona te så på jula-
bjudning. Främmaden feck smörmade mäs-
sylta å madona flyddes i näven. Så finge
dom ässe sylta å de gavs så mäd, att dom
blle latta kivade. Sin skulle man lega
julatiga, å ja minge särskilt, å de lehtes
"blinge back". Både gamla å unga delto-
ga i legana. Det var endast kall-sylta,
som de bjuddes på. Kaffe hade allri då
gamle. Sin brukte dom andra bjuda
igen. Julskalm togs in juläffan ~~tos ing~~,
men de tos ud, då främmaden kom.

Kalmsfigar, julagren, julakä
å julesmällar fökom inte där i
Ebbared.

Om jul skulle allti kreaturen ha

ACC. N:R. M.7385 5

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

5
titta bättre för, för de jul ä särskild gällde de julaffan ä deka före-
kom, så länge de gamle levde.

Julfirandet gäller berättaren hemskt,
Ebbard, Veinge socken, såsom det var i
hans barndom.

Snöskattning

Var det mycket snö på vägarna, skulle man hjälpas åt att "skatta snö". De som inte "skattade snö" skulle lägga pengar. Man hade en lista, så att man kunde hålla reda på vilka som skulle betala. Där i Uthvered i Veinge var det alltid en malanstyver, och det var sånt väldigt krångel att räkna ut det.

Åderlätare.

Där fanns en gubbe i Veinge som var
åderlätare och smed, ja han var tand-
läkare också. Man brukade ibland slå
tandverk i trä, och det gick bra. Jag
minnes, att han "årsto" en gammal gum-
ma, som dom kalla Ånvedena - Panilla.
Han kunde kappas också och hade då
en järn och gjorde så att det blev blåsor
på huden.

Ria Staffan skrä.

Ja: så'et nämns är innan jag gifte
mig, omtalen berättaren. Dom hade fått
hem brännevin, de va verst köhandlarna.
Så hade dom var sin ök med sig så
skulle ria Staffan skrä. Där va en full
person, som dom finge te å sida app på
den värsta heden. Tin skrämd dom häster-
na, så'at dom kommo i sken. En kaber
å dörblann en massa töser skulle titta
på. De va andajul som dom reä Staffans
skrä. De va där i Lobered, som ja så
dette här munga.

Böjje - Bygges - Anna.

När mätningen var, blev det ibland
bråk om jordlotterna. En gumma, som dom
kalla Börje-Pygges-Panna, fick sålunda inte
mätningen uppklarad, och man ville vräka
hvar henne från huset, där hon bodde. Men hon
var inte "värre te" än hon gick till kung-
en och så, har det hängde ihop. Hon gick hela
den långa vägen till Storkholm med hästar.
Kungen gav gumman rätt, och hon fick även
pengar till resan hem av honom. Hon före-
drag emellertid att gå. Folk sade, att hon
var lite konstig, som ville ge sig av till
kungen.

Gångångare.

Förre fingo inte personer, som t. ex.
begått självmord, begravas på socknens kyrkogård.
En person, som dom kalle Jula - Pælen, fick
dom inte begravas på kyrkogården. Man
begravde honom i en mosse ve gästien
ve Jekasli, men den döde spökade så
mycket, att ingen torde gå förbi platsen.
När detta spökeri fortsatt en tid och
blev längst te väne, var där nån, som
fick iuständ att gräva upp kistan och
flytta den till en plats, som ingen behövde
gå förbi. Långt inne i den mörka skogen
ve Plingshult var en mosse med hängsly,
där sänkte man ned kistan. Där var
en hel del, som pråta vitt och brukt om
att dom inte alls va rädda för spökeriet.
O' när nämna skulle fälla en julagran

ACC. N:R. M. 7385 ://.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

så skulle de hän te Plingskulle skog
och då skulle de titta te Jula-Pälen.
Dom visste precis var kistan låg och sprang
upp och hoppade just däröver. Ja, det var
förstås inte alla, som vågade sig till be-
gravningsplatsen, utan några gick på en
10 stegs avstånd från dom andre. När
dom hoppade över kistan, var där nån,
som sjönk igenom och de kunde då se
den dödes skellet, men huvudet saknades.
och var sålunda borttaget. Det var en
klak gubbe, som tagit det. Han hade
det te å spå med.

Jätten Finn.

Jätten Finn skulle bygga Lunds dom-
kyrka för en person men i gengäld skulle
denne ge sina ögon till jätten, om han
ej kunde gissa jätterns namn. Under tiden
jätten höll på med bygget, kom hanslös
till honom och grät. Då sade Finn: Var-
för gråter du? Grät inte, ty i morgon kom-
mer Finn, Finn fören din och ger dig en
mans ögon och hans hjärteblod att dricka,

Detta tal hörde mannen och då Finn
var nästan färdig med bygget, sa han: "Finn,
Finn såu stenen bätter in.

Berättaren kom inte riktigt ihåg hela sägnen

Springa från julottan.

Man rände för, allt vad man kunde från julottan, ty det sades, att de, som kom först hem, fick först inbärgat säden. Ibland kunde det vara folk, som rånade från kyrkan, just när prästen slutat sin predikan.

Sven i Plingshult, han kunde holla och han hade en hollbok, det var en gammal svartkonstbok.

Snörlekar har jag kunnat, säge berättaren, men nu har jag glömt dem.

Halland

Kök
Vänge

uppt. 1940

ACC. N.R. M. 7385:14.

uppt. av Olof Jansson
Stottorp

har av honom Petrus Jansson

född 1863 i Vänge

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Skenar som vände sig --

14

Skenar, som vände sig, då de buktade nybakat bröd, talade man ofta om. Men detta skönt förstod de flesta, så att det gick knapptast att läsa någon.

Kalenderdagar

De gamle hade alltid vissa bestämda dagar då allting skulle säas eller sättas, men det har ej tillämpats i min ^{tid} säger berättaren

De gamla hade alltid gråhavre. Något annat kunde de ej besvara av frågelistan om havre odling.

ACC. N.R. M.7385:15

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Killebergsvisan.

Det fanns en särskild visa, som dom
kalla Killebergsvisan. Den hade skrivits
på stickor till kvarnen i Killeberg i Veinge
socken. Den tillades och skrevs av, men
nu är visan förkommen. Den handlade
om Killeberg och hade samma melodi som
Elfsborgsvisan.

15

Anders Hansson i Hallaryd.

16
Anders Hansson i Hallaryd, kallad
Hallary-gubben, tale folk mycket om för.
Folk trodde allmänt på en så han visste
allti va folk ville, uden än dom så'ed
själv. En mälkhandlare hade sin querele
verk. Folk sa' du e poungen te å gå te
Hallary-gubben. En person mila dit å skulle
fråga efter botemedel. Hallary-gubben sa;
"Gubben e dö, så ni hade inte hatt här
å gjort, men spanne en ti, så får du
följe hem. Deggore han. Efter en timmes
ti kom en annan från samma trakt
å fråga efter bot för nåd, å sen finge
dom följte hem.

No. 7385:17.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

17.

Sjätospillning

Sjätospillning blev begravd ⁱ (på) ett
horn av kyrkogården. Vid begravningen tog
man kristen över kyrkomuren, och det fanns i
regel (på) någon plats ^{där} den var låg. Någon sär-
skild person, som gick igen, kan jag inte nu
berätta mig.

Varulven har man omtalat för,
men det var inga särskilda historier om
den, omtalar berättarens son, Rudolf Larsson.

M. 7385:18

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

18

Shogssnuan.

Shogssnuan var klädd i skinn-
präts, men man fick aldrig riktigt se henne,
ty när man kom nära henne, flyttade
hon till närmaste backe.

Bergväsen var det aldrig tal om
så mycket.

För än inte troll eller spöke skulle
göra någon skada, vrängde man rochen och
läste Fader vår bakvänt, och det hjälpte.

N. 7385:19

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

19

Skrydsmedel mot troll.

Innan barn voro döpta, fick man vara mycket försiktig med dem, för troll kunde komma och lyfta bort dem. Min mor la-
de alltid en ullsak och en psalmbok på
vaggan, ty det hindrade troll. Folk voro väl-
digt rädda för troll och hefteligheter för.

Krigshögarna.

I Veinge fanns det några grav-
högar, som folk kallade Krigshögarna. Men det
var inga sägner om dem. - Rudolf Larsson i
Killeberg hittade en höcknackig flint yxa och en
skaapa intill högen, berättar han.

ACC. N:R. M. 7385:20.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Maran.

20
Mellan Killeberget och Hästveda
i Veinge socken ligger det ett berg,
som man kallar Gastabjared. Gasten
var det samma som maran. Det var
farligt att råka ut för maran. Man
smälte lenn över maran.

Nybygg.

Då ett hus skulle byggas, skulle man
gräva ned ett djur under huset för att
det skulle teras med den nya byggnaden.
För att freda sig mot spröcker lade man
stål under dörrtrösklarna.

ACC. N:R.

M. 7385:21.

Landskap: Hallands.

Upptecknat av: Bror Jansson

Härad: Hön

Adress: Skottorp

Socken: Viings

Berättat av: Vars/B. S. Jönsson.

Uppteckningsår: 1940

Född år 1863 i Veinge

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

21

Russestenen i Ebbared.

I fälåden i Ebbared i Veinge på Sven
Henssons ågor (1870-talet) fanns det en sten-
hall, som man kallade Russestenen.

Skriv endast på denna sida!

Bortflyting.

22
I Börje bygget i Veinge socken, en bit
norr om vägen, som går mellan Veinge
och Fönnersjö, fanns det trau för i tiden.
En gång hade trallen fått en nyfödd glöth,
ty man hade glömt att lägga stål i
vaggan. Förresten var det, infliker berättel-
sen, i Börje bygget, som den dnyptade Börje-
bygge snna var ifrån. Glöthens föräldrar
bleva avelnade och visste inte va de
skulle göra med bortflytingen. De frågade
emellertid kloka och dessa sade, hur de
skulle göra. "De fjölade i onen och stae
å påda ve onen å sae att de skulle
kasta trallangen ingi värmen." Då kom-
mo trallen och lyfte barn. De togo
trallungen och lämnade människo barnet.
De voro, som sagt, rädda om sin egen trallunge.

ACC. N:R. M. 7385:23.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Öpperkäst.

7 Bökeberg i Veinge socken ligger en
stenhöj, som folket i trakten kallar Torör.
En kvinna, som hette Sora blev ihjäl-
riven på platsen och sedan kartade vägen,
som passerade förbi platsen, en sten dit.
Genom tidernas lopp har det blivit en stor
stentrög.

23

ACC. N:R. M. 7385:24.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Madalaje.

Madalaje var rätt vanligt och som
bakteriemedel använde man örten. Det
var en växt som man kallade mada-
lojesträ. Den växte rätt allmänt i
Killeberg i Veiinge socken.

Medel mot mal.

Lavendelolja var ett utmärkt medel
mot mal. Man köpte den på apoteket.
Malen dog, när lavendelolja händes på
de angripna kläderna.

Tröllarestuan.

Intill vägen mellan Hästocha och Ebberöd i Veinge socken ligger en plats, som kallat i trakten kallar Tröllarestuan (tröllstugan). Ett stycke ifrån Tröllarestuan finnes det en plats kallad Hoppst. Det är en backe, där vägen gör ett hopp, och man brukar välta där. Jag minns, tillägger berättaren, Rudolf Larsson, att en gång så var det en person, som vält ut allt sitt brännerin där.

ACC. N:R. M. 7385:26.

Landskap: Hallands

Upptecknat av: Bror Jansson

Härad: Hörr

Adress: SKOTTORP

Socken: Veinge

Berättat av: Lars P. Jansson 26

Uppteckningsår: 1940

Född år 1863 i Veinge

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Pluckning av gäss.

På höstarna när gässen vara fede
och skulle slaktas, samlades många kvinnor
och hjälptes åt att plucka gässen. De
hade fraktering men ingen betalning. Men
hade emellertid inget särskilt ^{namn} på dessa
arbets gillen.

M. G. 7.

ACC. N:R

M. 7385 : 27.

Landskap: Halland

Härad: Hök

Socken: Vänge

Uppteckningsår: 1940

Upptecknat av: Bro Jansson

Adress: Skottorp

Berättat av: Lars P. Luenson

Född år 1863 i Vänge

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

27

Blåhullakäringar.

Blåhulla käringar och färder till Blåhulla har jag aldrig hört omtalas, men folk sa; att Klaga Stina reste till Blåhulla, för under dimmeldana, va där aldrig någon, som såg henne.

Klaga Stina var mycket anlitad, och i Veka i Skummetörv brukade man skicka bud med hennes son, för han bodde där i Veka. Hon brukade ha ett överhölt vattenglas, och om det var någon, som ville ha tag i en tjuv, så kunde de se honom i vattengläret. Men det var knappast någon, som vågade se i glaset.

Skriv endast på denna sida!

No. 7385:28

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

28

Tigger skor.

Fattiga fruntimmer brukade förr i tiden gå omkring på gårdarna och tigg-
a ull. Det var förstås fruntimmer, som
folk hände och inga långväga ifrån. I
varje gård fick de några hektar ull. Man
brukade hålla fruntimmerna tigger skor.

Smörtycha.

Man var alltid mycket rädd att folk,
som kommo in på en plats, där man härnade
smör, skulle ta smörtychan. Någon brukade
hålla smöret, medan den främmande stod och
pratade, tills han gick igen.

N. 7385:29.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

29

Håltabrosten och Gövelsten.

Där i Låbared i Veinge socken var det vanligt att backar, stenar o. s. v. hade sina särskilda namn. Likaså var det i Killeberg i Mästarka i Veinge socken. En backe brukade vi kalla för Håltabro, och uppe på backen låg en stor sten, som vi kallade för Håltabrosten. Där i Killeberg fanns det en egen domlig stenhall, ty den skänade alldeles en gåvel. Därför kallades också stenen för Gövelstenen. Man kunde klättra upp på den, och särskilt barn voro förtjusta i det.

ACC. N.R. M. 7385:30.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Djur inne i stugan

Hönsen hade man inne i stugan under sängarna. Andra djur hade man endast inne i stugan vid vissa tillfällen, t. ex. om det var mycket kallt eller ~~en~~ smågrisar då de vore utfödda.

I Ulvereds by i Veinge hade folk allmänt ryggås stugor och stampat golv, så var det när jag gick å va skomakare. — berättaren är skomakare iu yhet.

30

1987/119d-190c.

ACC. N:R. M. 7385:31.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Tranen och vårfudagen.

Seder eller föreställningar om tranen
och vårfudagen ^{äro} skänkta av berättarna.
Man brukade emellertid ha väfflor
om vårfudagen.

Lägga sig ¹/₂ dags ljus skulle man
göra Marie Bebedelsedag. Vår för man
skulle det den dagen ^{är} okänt.

31

Kloka Stina

En gång hjälpte kloka Stina i
Mörkhult Svens Hanssens hustru i
Lbbared, Vinge socken, med bak och
bebyggd. När hon efter att ha hjälpt
till i ett par dagar skulle gå hem, såga
de, att hon tog en brödkaka med sig.
Mörkhus Stinan gömde sin brödkaka under
kläderna. Hon hade fört fått sin fulla
betalning. Ingen vågade säga ett ljud
om, att de märkte stölden, ty de fruk-
tade Kloka Stina, som var berömd
för sin fralldom.

Bäckhästen.

35
Vid bäckar och åar brukade bäckhästen bo. Ibland satte sig glätta upp på hästen, och den kunde då växa i längd (höjasä). Bäckhästen ville sedan kasta barnen i vattnet, men då glötparna sade: "Herre Jesus." försvann bäckhästen. I Veinge sade man vanligtvis inte bäckhästen utan Trälskulta häst. Trälskult är en by i Knävs socken, Halland, invid Smålands gränsen. En ordstör i trakten var följande: "De kan höja sä leasom Trälssetta (kulta) häst."

ACC. N:R. M. 7385:34

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Vättar.

34 —
Sågner eller föreställningar om vättar
okänt av berättaren. Dock tillägger han
att han (Rudolf Larsson) kände igen en
art. i Laholms Tidning^{av}/dec. 1940 om
vättarna av Per Jonsson. Var Larsson hört
vättesågnen kunde han emellertid ej kom-
ma ihåg.

Varulven.

Sågner eller föreställningar om varulven
okänt av berättaren.